

DOI: 10.69803/3083-6034-2024-3-45

УДК 336.72

Г.П. Пасемко, доктор наук з державного управління, професор

pasemko.gal@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-4648-3314>

Державний біотехнологічний університет

О.М. Таран, кандидат економічних наук, доцент

oksanadekanat1@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6226-4907>

Державний біотехнологічний університет

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ

Проаналізовано розвиток теорії інтелектуального капіталу, здійснено систематизацію та визначено зміст основних підходів до розуміння сутності категорії інтелектуального капіталу. Відмічено, що країни сучасного світу, відповідно до технологічного рівня, поділяються на три категорії: постіндустріальні країни («золотий мільярд»), котрі практично повністю формують вектори в розвитку науки, техніки, технологій, інновацій, нових форм виробництва; нові індустріальні та індустріальні країни, які не створюють нових технологій, або створюють їх під контролем представників країн першої групи та частіше всього, зорієнтовані на використання досягнень країн-лідерів; країни, що розвиваються та за перехідною економікою та характеризуються відсутністю можливостей ні до здійснення винаходів, ні до використання досліджень бізнесу інших держав.

Доведено, що рівень застосування інтелектуального капіталу безпосередньо впливає на ефективність функціонування економіки. Обґрунтовано необхідність розвитку інтелектуального капіталу в динаміці світового господарства та визначено його роль в інноваційно-інвестиційному розвитку сучасної економіки.

Наголошено, що світовою науковою спільнотою напрацьовано значну кількість методик оцінки вартості інтелектуального капіталу, його впливу на економічні результати. Уточнено методичні підходи до оцінки кількісних параметрів та якісних результатів використання інтелектуального капіталу.

Оцінка розвитку інтелектуального капіталу кожної країни в міжнародній системі порівнянь здійснюється через рейтинг інтелектуального розвитку країн світу (КАМ Knowledge Index), який характеризує ступінь розвиненості економіки, котра здійснюється на основі інтелектуальних ресурсів. Здійснено оцінку змін глобального індексу інновацій. Оцінюючи можливості з розвитку інтелектуального капіталу національної економіки України на передвоєнний період, відмічено досить низький його потенціал в порівнянні з іншими країнами Європи.

Ключові слова: *стратегія розвитку, інтелектуальний капітал, інтелектуальна власність, інновації, методи оцінки інтелектуального капіталу, індекс інновацій.*

Постановка проблеми. Реалії розвитку сучасної світової економічної системи потребують постійної динаміки всіх інноваційних процесів. Головним фактором розвитку інновацій виступає інтелектуальний капітал як сукупність нематеріальних активів, які створюють цінність для компанії та суспільства загалом. Інновації формуються саме завдяки інтелектуальному капіталу, що є продуктом, створеним розумом людини в умовах ринкових відносин. Саме інтелектуальні надбання є джерелом отримання високих прибутків і соціально-економічного зростання: винаходи, патенти, програмне забезпечення, нові товари. Інтелектуальний капітал сучасності є основним рушієм прогресу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Специфіку та складники інтелектуального капіталу у світовій науковій спільноті досліджувало чимало вчених, як-от Л. Едвінссон, Р. Каплан, П. Салліван, А. Прусак, Д. Тис, П. Друкер, Т. Фортюн, І. Хіроюкі та багато інших. Частина вчених, до якої належить, наприклад, С. Фортіон, розглядає категорію інтелектуального капіталу як специфічну масу професійних знань співробітників, котра забезпечує переваги компанії на ринку. Інша група науковців, до якої відносять Л. Едвінссон та П. Саллівана, трактують інтелектуальний капітал як знання, котрі можна перетворити на вартість, що формує їх цінність. Ще одна група дослідників, зокрема й А. Прусак, розглядає категорію інтелектуального капіталу як формалізований матеріал, що втілений в нематеріальні активи, та зазначає, що дискусії щодо цієї проблеми точаться до нашого часу і кожне трактування має як прихильників, так і противників [1–8]. Значний внесок в розкриття специфіки категорії інтелектуального капіталу та специфіки його використання в умовах діяльності сучасного підприємства розкрито в дослідженнях Й. Рууса, С. Пайка і Л. Фернстр. Вони трактують інтелектуальний капітал як усі повністю або частково контрольовані

організацією негрошові та нематеріальні ресурси, котрі беруть безпосередню участь у формуванні цінностей підприємства» [2–15]. Основною рисою розвитку теорії інтелектуального капіталу у XXI ст. є поглиблення і розширення підходів до розуміння суті, механізму функціонування та методик оцінки його ефективності. Багато науковців розуміють цю категорію як статичну, зорієнтовану на результат, сформовану цінність та економічну власність, яка належить окремим особам чи організаціям. Однак є вчені, які оцінюють інтелектуальний капітал і з позиції «динамічного» підходу, як фактор розвитку особистості, підприємництва та суспільства. Такі суперечності свідчать про недостатнє розкриття цього економічного явища та потребу в проведенні дальших досліджень.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є потреба у визначенні стратегії розвитку інтелектуального капіталу у світовій економіці та оцінка позиціонування України в глобальній інтелектуалізації світових процесів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасна світова економіка характеризується значною диференціацією країн за ступенем використання науково-технічного потенціалу, що є основним фактором розвитку в глобалізованому світу. Країни сучасного світу відповідно до технологічного рівня поділяються на три категорії. Перша категорія, яка становить близько 15%, це постіндустріальні країни («золотий мільярд»), котрі фактично повністю формують вектори в розвитку науки, техніки, технологій, інновацій, нових форм виробництва. Завдяки провідним місцям фактично за всіма напрямками наукового інноваційного розвитку ці держави мають величезні конкурентні переваги в галузях практичного застосування наукових інновацій, використання винаходів та отримання патентів і ліцензій. Завдяки концентрації науковців та капіталу саме в 10 найрозвинутіших країнах ще наприкінці XX ст. було зосереджено 84 % світових НДДКР, які у своєму розпорядженні мали 80,4 % світової комп'ютерної техніки, а економіка цих країн забезпечувала 90,5% високотехнологічного виробництва. На початку XXI ст. вони стали власниками 97 % зареєстрованих у світі патентів, що забезпечує цим державам понад 90 % транскордонних доходів від використання в економіці патентів і ліцензій всіх видів. Лідерами у використанні інтелектуального капіталу серед розвинених країн є Японія, Швеція, Німеччина і США [2; 5; 13].

До другої категорії належать нові індустріальні та індустріальні країни, в яких проживає близько половини населення планети, не створюючи нових технологій або створюючи їх під контролем

представників країн першої групи здебільшого з орієнтацією на використання досягнень країн-лідерів. Прикладом таких країн є Ірландія, Малайзія, Мексика, що досягли досить значного зростання технологічного рівня та підвищення питомої ваги високотехнологічного експорту не через активну розробку власних інновацій, а завдяки залученню прямих іноземних інвестицій з використанням передачі технологій. За оцінкою експертів ОСЕР, лише 5 % країн цієї групи в майбутньому можуть вирости до рівня розвинених країн [2].

Остання, третя категорія країн (близько третини від загальної кількості) – це країни, що розвиваються, які через перехідну економіку характеризуються неспроможністю ні до здійснення винаходів, ні до використання досліджень бізнесу інших держав. Кожна група країн технологічно та інформаційно дуже відрізняється від інших, і з часом розрив між тими, хто володіє інформаційними технологіями, і тими, котрим вони не доступні, все більше зростає.

Відповідно до рекомендацій Світового банку інтелектуальний капітал входить до складу національного багатства країни. Згідно із цими рекомендаціями інтелектуальний капітал розглядається як ресурс, що визначає величину знань та рівень інтелектуального потенціалу кожної окремої країни. У рейтингових індексах під час оцінки конкурентоспроможності країни інтелектуальний капітал використовують як один з її критеріїв. Рівень застосування інтелектуального капіталу прямо впливає на ефективність функціонування економіки. Закономірним результатом віднесення інтелектуального капіталу до складу національного багатства стало збільшення маси багатства розвинених країни, але не лише через вартісну оцінку інтелектуального капіталу, а й через приріст інноваційної вартості новоствореного продукту. Дослідження Світового банку у 192 країнах доводять, що в сучасних умовах вплив на формування суспільного добробуту завдяки фізичному капіталу в середньому становить 16 % від загального обсягу, вплив природного капіталу охоплює 20 %, а частка інтелектуального капіталу впливає на рівень добробуту країни на 64 % [11; 12; 14].

Світові наукові дослідження пропонують багато методів оцінки інтелектуального капіталу. Оцінюючи загальні підходи до формування методик сучасної оцінки інтелектуального капіталу, Карл-Ерік Свейбі об'єднав 25 методів у 4 типові групи.

I. Методи прямого вимірювання інтелектуального капіталу (Direct Intellectual Capital methods (DIC)). До цієї групи входять всі методи, засновані на проведенні ідентифікації та оцінки в коштах окремих активів або окремих складників, що належать до інтелектуального капіталу. За

результатами проведеної оцінки окремих компонентів та активів інтелектуального капіталу виводиться узагальнена, інтегральна оцінка характеристик інтелектуального капіталу підприємства.

II. Методи ринкової капіталізації (Market Capitalization Methods (MCM)). Ґрунтуються на обчисленні різниці між величиною ринкової капіталізації компанії та величиною власного капіталу її акціонерів. Розрахована величина трактується як загальна вартість інтелектуального капіталу підприємства, або вартість його нематеріальних активів.

III. Методи віддачі на активи (Return on Assets methods (ROA)). Оцінка інтелектуального капіталу за цією групою методів полягає у визначенні відношення величини середнього доходу компанії до вирахування суми податків за конкретний період стосовно величини матеріальних активів компанії. Часто ROA окремої компанії порівнюють з показником для галузі. Середній додатковий дохід від використання інтелектуального капіталу визначають завдяки його порівнянню з матеріальними активами компанії. Вартість інтелектуального капіталу компанії розраховують через пряму капіталізацію або шляхом дисконтування одержуваного грошового потоку.

IV. Методи підрахунку очок (Scorecard Methods (SC)). Згідно із цією групою методів проводиться ідентифікація різних компонентів нематеріальних активів або наявного у підприємства інтелектуального капіталу, відповідно до чого формуються індикатори та індекси їх значущості, обчислені шляхом підрахунку особливих очок, балів, граф. На нашу думку, ця група методів досить суб'єктивна, адже їх використання на дає точних кількісних параметрів оцінки інтелектуального капіталу. Ці методи найчастіше схожі на методи діагностичних інформаційних систем.

Кожна з наведених груп методів має як свої сильні сторони, так і слабкі місця, що не дає змоги вважати їх досконалими в оцінці інтелектуального капіталу підприємств за сучасних умов.

Розглянемо основні методи, що використовують у сучасній теорії та практиці оцінки кількісних та якісних характеристик, результативності використання інтелектуального капіталу.

Одним з найпростіших синтетичних методів вимірювання капіталу вважають знаходження різниці між величиною ринкової вартості компанії та сумою її облікової вартості. Цей метод ґрунтується на припущенні, що сума ринкової ціни акцій найповніше відображає реальну ціну компанії. Використовуючи цей підхід, оцінку ринкової вартості підприємства найдоцільніше здійснювати за *методом Едвардса-Белла-Ольсона*, відповідно до якого ціна компанії дорівнює сумі вартості її матеріальних і нематеріальних активів.

Компоненти оцінки інтелектуального капіталу часто набувають якісної форми, яка може виражатися як окремі індекси або оцінюватися за визначними певними шкалами й рейтингами. В інтегральній вартісній оцінці величини інтелектуального капіталу дуже популярним серед наукових аналітиків у розвинених країнах є *коефіцієнт Тобіна*. Його розраховують через відношення ринкової ціни компанії до ціни заміщення її реальних активів (будівель, споруд, обладнання та запасів). Потрібно зазначити, що, незважаючи на досить просту структуру цього показника, процес його розрахунку є досить трудомістким, адже основним завданням індексу є оцінка додаткової вартості, яка формується через використання інтелектуального капіталу. Основним плюсом індексу Тобіна є те, що через нього можна відстежувати динаміку інтелектуального капіталу конкретно визначеного підприємства.

Одним з найвідоміших методів аналізу інтелектуального капіталу є метод під назвою *Skandia Navigator*, що розробив Л. Едвінссон. Особливістю моделі *Scandia Navigator* є те, що вона зорієнтована на оцінку інтелектуального капіталу компанії з погляду її впливу на створення вартості, залежно від чого весь капітал в цій моделі поділяється на фінансовий та інтелектуальний. Через аналітичний і синтетичний облік фінансовий капітал відображається в річному звіті як показник результатів діяльності підприємства, що документально відображає ефективність. Інтелектуальний капітал на відміну від нього часто формується завдяки прихованим факторам, які складно описати математично.

Під час використання моделі «*Scandia Navigator*» експерти відмовилися оцінювати показники інтелектуального капіталу шляхом створення текстового розділу у формі додатка до річного звіту. У цій моделі застосовують дещо інший підхід: чисельно вимірюється величина інтелектуального капіталу й оцінюються фактори, які формують можливості прояву невидимих активів під час досягненні компанією її стратегічних цілей.

Розрахунки в моделі «*Scandia Navigator*» здійснюються як у статичності – за досліджуваній період, так і в динаміці – через порівняння визначених показників з даними попередніх років, що дає змогу оцінити тенденції в розвитку інтелектуального капіталу. Загалом модель «*Scandia Navigator*» передбачає оцінку 164 показників для визначення впливу інтелектуального капіталу на створення цінностей у підприємстві. Оцінка вартості інтелектуального капіталу за цим методом дає змогу розробити ефективний інструментарій управління вартістю компанії, а також розкриває приховані можливості у використанні ресурсів підприємства [15].

Метод «*Balanced Scorecard*» (збалансованої системи показників) передбачає скорочення кількості показників без втрати об'єктивності під час оцінки інтелектуального капіталу компанії. Його автори Р. Каплан та Д. Нортон пропонують використовувати всього чотири основних блоки даних, які дають змогу керівникові оцінити діяльність компанії з різних поглядів, зокрема клієнтів підприємства, акціонерів фірми, внутрішніх бізнес-процесів у підприємстві та процесів навчання і розвитку компанії. Кожна група показників базується на стратегічних завданнях фірми відповідно до цих напрямів. Перевагою методу «*Balanced Scorecard*» є формування конкретних показників залежно від стратегічної мети кожної компанії з одночасною їх індивідуальною адаптацією. Важливо визначити як параметри, що стосуються безпосередньо поставлених цілей, так і інновації, які впливають на це завдання. Основним призначенням методу «*Balanced Scorecard*» є визначення потрібного для розробки поставлених стратегічних завдань цільового інструментарію та оцінки можливих і фактичних інноваційних результатів від його реалізації.

Метод «*IC index*» було розроблено з орієнтацією насамперед на оцінку не лише статичної, а й динамічної розвитку використання інтелектуального капіталу на підприємстві. Він спрямований на оцінку залежності приросту управлінських змінних та динаміки цільових орієнтирів у функціонуванні компанії. Головним завданням оцінювання методом *IC index* позицій інтелектуального капіталу стало формування бази даних для керівників підприємства всіх рівнів, що сприятиме ефективному ухваленню інноваційних стратегічних рішень у довгостроковій перспективі. Один з авторів цього методу І. Роос вважає, що головними векторами оцінки інтелектуального капіталу за цією моделлю є орієнтація на взаємовідносини в компанії, функціонування людського капіталу, ступінь розвитку інфраструктури та значущість в діяльності підприємства інновацій. Всі показники характеристик інтелектуального капіталу за названими вище векторами оцінюють за трьома параметрами: вплив і результат їх застосування в стратегії підприємства; вплив на характеристики компанії; вплив на зміни загальних характеристик галузі, в якій функціонує підприємство.

Метод *CIV* (обчислена невидима вартість) розробив Д. Лучю, який запропонував визначати вартість інтелектуального капіталу як різницю між показниками ринкової та балансової вартості компанії. Такий розрахунок аргументується тим, що в сучасних умовах саме інтелектуальний капітал формує прибуток для підприємства, який перевищує середньогалузевий показник.

Метод EVA (розрахована економічна додана вартість для підприємства) полягає в обчисленні вартості інтелектуального капіталу через коригування величини прибутку компанії на суму пов'язаних з використанням капіталу витрат. Особливим є те, що цей метод дає змогу оцінити інтелектуальний капітал не прямо, а опосередковано, адже спеціальні способи оцінки інтелектуальних витрат в специфічні (нематеріальні) активи не враховується. Але цей метод дає змогу оцінити ступінь продуктивності використання інтелектуального капіталу компанії [15].

Одним з найновіших методів оцінки інтелектуального капіталу є *метод VAIC* (так званий інтелектуальний коефіцієнт розрахунку доданої вартості), який запропонував до використання Анте Пулик. Основна ідея розрахунку за цією моделлю визначає ступінь ефективності застосування трьох груп використовуваних компанією ресурсів: доданої вартості від використання фізичного капіталу, доданої вартості від використання людського капіталу; доданої вартості від застосування структурного капіталу. Вважається, що чим вищий показник VAIC, тим більший ринковий потенціал фірми, її можливості у створенні доданої вартості [15]. Плюсом цієї моделі є досить нескладна система розрахунків інтелектуального капіталу та доступність для використання даних, мінусом – неврахування часового фактора, через що знижується показник вартості інтелектуального капіталу.

АБЗАЦ Також потрібно зазначити, що специфікою методу VAIC з урахуванням простоти проведення розрахунків та доступності даних, прозорості трактування дістаних результатів є можливість його використання як для великих, так і для середніх та малих підприємств. Водночас цей показник потребує вдосконалення, особливо під час його розрахунку для підприємств окремих галузей [8].

Оцінка розвитку інтелектуального капіталу кожної країни в міжнародній системі порівнянь здійснюється через рейтинг інтелектуального розвитку країн світу (КАМ Knowledge Index), що характеризує ступінь розвиненості економіки, яка залежить від інтелектуальних ресурсів. Цей показник об'єднує комплекс зі 109 структурних і якісних показників, які створюють чотири основні групи: індекс економічного та інституційного режиму (The Economic Incentive and Institutional Regime); індекс освіти (Education and Human Resources); індекс інновацій (The Innovation System); індекс інформаційних і комунікаційних технологій – ІКТ (Information and Communication Technology – ICT). Параметри оцінки дають повне розуміння специфіки інноваційного розвитку, відображуючи політичну ситуацію, стан освіти, рівень розвитку

інфраструктури та бізнесу. На 2021 рік рапорт про дослідження Глобального інноваційного індексу відображав його оцінку в 129 країнах світу [14]. Відповідно до оцінки цього індексу у 2019 році Україна в глобальному рейтингу інновацій посіла 47 місце. До першої десятки рейтингу входять такі країни: Швейцарія, Швеція, США, Нідерланди, Великобританія, Фінляндія, Данія, Сінгапур, Німеччина, Ізраїль. Найближчі за рейтингом до України такі країни: Болгарія – 40 місце; Греція – 41; В'єтнам – 42; Таїланд – 43; Хорватія – 44; Чорногорія – 45; Грузія – 48; Туреччина – 49; Румунія – 50; Чилі – 51; Індія – 52; Монголія – 53. Тобто наша країна не є лідером в інноваціях, займаючи приблизно серединну рейтингову позицію. Загальний індекс України становив 37,4 зі 100 можливих, що не можна вважати позитивною оцінкою, зважаючи на лідера рейтингу Швейцарію, яка мала індекс 67,24.

Оцінюючи зміни позицій України в загальному глобальному індексі на довоєнний період 2010–2021 рр, з даних, наведених у таблиці, видно, що загалом було досягнуто підняття в рейтингу на 7 позицій.

Таблиця

Зміни позицій України в глобальному інноваційному індексі за 2010–2021 рр.

Показник	2010 р.	2015 р.	2021 р.	Зміни в рейтингу 2021 р. до 2010 р.(+, –)
Глобальний індекс інновацій	54	64	47	+7
Інституції	51	52	107	–56
Людський капітал і наукові дослідження	44	40	43	+1
Інфраструктура	25	26	107	–82
Ринкове середовище	39	42	89	–50
Бізнес середовище	41	32	46	–5
Знання і технології	29	36	27	+2
Креативність	31	31	45	–14

Джерело: опрацювали автори за рапортами про глобальні інноваційні індекси [9; 12; 14].

Позитивним приростом характеризуються людський капітал та наукові дослідження, знання технології, але приріст цих показників значно нижчий, ніж тенденція до спаду. Найбільше погіршення ситуації з інноваціями спостерігається в складниках інфраструктури, ринкового середовища та інституцій. Загалом позитивна тенденція до зростання не має сталого характеру через коливання й відчутні зниження позицій. Наприклад, у 2018 році Україна за значенням індексу посідала 43 місце.

Як показали результати оцінки змін глобального індексу інновацій, за період існування незалежної України не вдалося забезпечити досягнення

рівня нарощення інтелектуального капіталу, що відповідав би світовим тенденціям.

Оцінюючи загальний рівень розвитку інтелектуального капіталу в Україні, можемо зазначити, що він відповідає стадії лише початкового формування через проблеми з фінансуванням та перетворенням інтелектуального ресурсу в інтелектуальний капітал. Осмислення його важливості підприємцями – основа зростання рівня сучасної конкурентоспроможності бізнесу, що є важливим завданням на майбутнє для української економіки.

Висновки. Інтелектуальний капітал активно досліджується з кінця ХХ ст., ставши одним з напрямів розвитку економіки знань. Оцінюючи можливості з розвитку інтелектуального капіталу національної економіки України на передвоєнний період, зазначимо досить низький його потенціал порівняно з іншими країнами Європи. На 2021 рік питома вага науковців України у загальній кількості зайнятого населення становила 0,48 %. В Європі, за даними Євростату, найбільша питома вага науковців припадає на Ісландію – 3,39 %, Данію – 3,37, Норвегію – 3,33 та Фінляндію – 3,02 %. У наш час інтелектуальний капітал стає одним з головних факторів розвитку економіки. В таких умовах сучасна наука повинна сформувати всебічну й ефективну методику оцінки та застосування інтелектуального капіталу в економічній системі, що динамічно розвивається. Оскільки ця категорія є одним з факторів прогресу суспільства, її дослідження не лише реалізовується в межах окремих проєктів, а мають глобальний характер, що потребує значної масштабності мислення та розуміння еволюційної специфіки людства загалом.

Світова наукова спільнота вважає проблему розвитку інтелектуального капіталу однією з найактуальніших в умовах глобальної інформатизації суспільства. Кругом цього явища точаться запеклі суперечки, що виникають через незафіксовані методичні та категоріальні означення інтелектуального капіталу в теорії та практиці. Методичні підходи до оцінки кількісних параметрів та якісних результатів використання інтелектуального капіталу ще недостатньо сформовані та характеризуються дуже великою різноманітністю, що дає додатковий простір для розвитку досліджень у цьому напрямі надалі.

Список використаних джерел:

1. Пасемко Г.П., Бага Л.Г., Шевченко С.В., Порохняк Н.В. Формування інтелектуального капіталу в нематеріальних активах підприємств України. *Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. Серія «Економічні Науки»*. № 2, Т.2. 2021 С. 41-53.

2. A. Johansson, Y. Guillemette., F. Murtin, D. Turner, G. Nicoletti., C. de la Maisonnette, G. Bousquet, F. Spinelli. (2013). «Looking to 2060: Long-term Global Growth Prospects» OECD Economics Department Working Paper, no 3. Paris:OECD.

3. Сучасні вимірники рівня розвитку структурних та інституціональних характеристик національної та глобальної економік: навч.-метод. посіб. / уклад. В. В. Козюк, О. В. Длугопольський, Ю. І. Гайда та ін. ; за ред. В. В. Козюка. [2-ге вид., випр. і доп.]. Тернопіль: Вектор, 2015. 248 с.

4. Sveiby K.-E. Measuring Intangibles and Intellectual Capital. An Emerging First Standard/Internet version, Aug 5. 1998. 564 p.

5. Navarro J., Lopez R., Pena D. Estimation of intellectual capital in the European Union using a knowledge model. José Luis Alfaro Navarro, Víctor Raúl López Ruiz, Domingo Nevado Peña. Proceedings of Rijeka Faculty of Economics: *Journal of Economics and Business*. 2011. vol. 29. PP. 109-132.

6. Edvinsson L., Malone M. Kapitał intelektualny. Warszawa, PWN. Warszawa, Difin. 2002. 139 p.

7. Luthy D.H. Intellectual capital and its measurement. URL: <https://www.semanticscholar.org/paper/Intellectual-Capital-and-Its-Measurement-Luthy/ab31a561613f45a9c1ee3805a5c9be6ad5d1c031> (дата звернення: 6.08.2024).

8. Pratiwi T. R. The effect of intellectual capital and corporate governance on bank's financial performance in Indonesia. URL: <http://artikel.ubl.ac.id/index.php/iconlbg/article/view/471> (дата звернення: 6.08.2024).

9. Guide on Measuring Human Capital. Prepared by the Task Force on Measuring Human Capital. United Nations ECE/CES/2016/2/Add.2, Economic Commission for Europe, 2021. URL: https://unece.org/sites/default/files/2021-04/ECE-CES-GE20-2021-3-EN_0.pdf (дата звернення : 6.08.2024). (дата звернення: 6.08.2024).

10. The Global Competitiveness Report. URL: <https://www.ips.lk/global-competitiveness-report-2021/> (дата звернення: 6.08.2024).

11. The Changing Wealth of Nations: Measuring Sustainable Development in the New Millennium. – The World Bank, Washington, DC, 2021. URL: <https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/630181468339656734/the-changing-wealth-of-nations-measuring-sustainable-development-in-the-new-millennium> (дата звернення: 6.08.2024).

12. Worldbank annual report 2021 Ending Poverty. Investing in

Opportunity.

URL:

<https://thedocs.worldbank.org/en/doc/cd05d27f0203b90751fcfe7145cd5a3d-0330122021/original/EDS05-Annual-Report-2021-English-Summary.pdf> (дата звернення: 6.08.2024).

13. Fitzenz J. Rentowność inwestycji w kapitał ludzki. Krakow, Oficyna Ekonomiczna. 2021. 117с.

14. Measuring of Information Society Report 2021 Executive Summary - ITU URL: <https://www.itu.int/itu-d/reports/statistics/facts-figures-2021/> (дата звернення : 6.08.2024).

15. Carlos M. Jardon, Xavier Martinez-Cobas Correction: Measuring intellectual capital with financial data. Published: October 29, 2021 URL: <https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0259568> (дата звернення : 6.08.2024).

References

1. Pasemko, H.P., Baha, L.H., Shevchenko, S.V., Porokhniak, N.V. (2021), Formuvannia intelektualnoho kapitalu v nematerialnykh aktyvakh pidpriemstv Ukrainy [Formation of intellectual capital in intangible resources of Ukrainian enterprises]. Visnyk KhNAU im. V.V. Dokuchaieva. Seriya «Ekonomichni Nauky». T.2 , № 2, pp. 41-53 [in Ukrainian].

2. A. Johansson, Y. Guillemette, F. Murtin, D. Turner, G. Nicoletti., C. de la Maisonneuve, G. Bousquet, F. Spinelli. (2013). «Looking to 2060: Long-term Global Growth Prospects» OECD Economics Departament Working Paper, no 3. Paris: OECD [in English].

3. Suchasni vymirnyky rivnia rozvytku strukturnykh ta instytutsionalnykh kharakterystyk natsionalnoi ta hlobalnoi ekonomik: navch.-metod. posib (2015).[Modern measures of the level of development of structural and institutional characteristics of national and global economies: a study and methodical guide] / uporiad. V. V. Koziuk, O. V. Dluhopolskyi, Yu. I. Haida ta in.; V. V. Koziuka (Eds.). Ternopil: Vektor. 248 p. [in Ukrainian].

4. Sveiby K.E. (1998) Measuring Intangibles and Intellectual Capital. An Emerging First Standard/Internet version. 564 p.

5. José Luis Alfaro Navarro, Víctor Raúl López Ruiz, Domingo Nevado Peña. (2011) Estimation of intellectual capital in the European Union using a knowledge model. Proceedings of Rijeka Faculty of Economics: Journal of Economics and Business. vol. 29. Pp. 109-132.

6. Edvinsson L., Malone M. (2002) Kapitał intelektualny. Warszawa, PWN. Warszawa, Difin. 139 p.

7. Luthy D.H. Intellectual capital and its measurement. Retrieved from: <https://www.semanticscholar.org/paper/Intellectual-Capital-and-Its-Measurement-Luthy/ab31a561613f45a9c1ee3805a5c9be6ad5d1c031>

8. Pratiwi T. R. The effect of intellectual capital and corporate governance on banks financial performance in Indonesia. Retrieved from: <http://artikel.ubl.ac.id/index.php/iconlbg/article/view/471>

9. Guide on Measuring Human Capital (2021). Prepared by the Task Force on Measuring Human Capital. United Nations ECE/CES/2016/2/Add.2, Economic Commission for Europe, 2021. Retrieved from: https://unece.org/sites/default/files/2021-04/ECE-CES-GE20-2021-3-EN_0.pdf

10. The Global Competitiveness Report. Retrieved from: <https://www.ips.lk/global-competitiveness-report-2021/>

11. The Changing Wealth of Nations: Measuring Sustainable Development in the New Millennium (2021). The World Bank, Washington, DC. Retrieved from: <https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/630181468339656734/the-changing-wealth-of-nations-measuring-sustainable-development-in-the-new-millennium>

12. Worldbank annual report 2021 Ending Poverty. Investing in Opportunity. Retrieved from: <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/cd05d27f0203b90751fcfe7145cd5a3d-0330122021/original/EDS05-Annual-Report-2021-English-Summary.pdf>

13. Fitzenz J. (2011) Rentowność inwestycji w kapitał ludzki. Krakow, Oficyna Ekonomiczna. 117 p.

14. Measuring of Information Society Report 2021 Executive Summary - ITU Retrieved from: <https://www.itu.int/itu-d/reports/statistics/facts-figures-2021/>

15. Carlos M. Jardon, Xavier Martinez-Cobas Correction: Measuring intellectual capital with financial data. Published: October 29, 2021. Retrieved from: <https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0259568>

Pasemko G.P., Taran O.M. Strategy of intellectual capital development. Subject of study. Intellectual capital as a complex of immaterial resources that create value for the company and society as a whole. **The aim of the study.** The study of the specifics and components of intellectual capital and the substantiation of the necessity of developing intellectual capital and its role in the innovation and investment development of the modern economy. **Research methods.** The methodological basis of the study is a set of methods of scientific knowledge, namely logical, system-structural and others.

Results of work. The article analyzes the development of the theory of intellectual capital, systematizes and defines the content of the main approaches to understanding the essence of the category of intellectual capital. It is noted that the countries of the modern world, according to the technological level, are

divided into three categories: post-industrial countries ("golden billion"), which almost entirely form the vectors in the development of science, technology, innovation, and new forms of production; new industrial and industrial countries that do not create new technologies or create them under the control of representatives of the countries of the first group and are often focused on using the achievements of the leading countries; countries with economies in transition and characterized by a lack of opportunities to either invent or use business research from other countries. It is proved that the level of using intellectual capital directly affects the efficiency of the economy. The necessity of intellectual capital development in the dynamics of the world economy is substantiated and its role in the innovation and investment development of the modern economy is determined. It is emphasized that the world scientific community has developed a significant number of methods for assessing the value of intellectual capital and its impact on economic results. The methodological approaches to assessing the quantitative parameters and qualitative results of the use of intellectual capital are clarified. The development of the intellectual capital of each country in the international comparison system is assessed through the rating of intellectual development of countries of the world (KAM Knowledge Index), which characterizes the degree of development of the economy, which is based on intellectual resources. The changes in the global innovation index are assessed. Evaluating the possibilities for the development of intellectual capital of the national economy of Ukraine in the pre-war period, the author notes its rather low potential in comparison with other European countries.

Key words: strategy of development, intellectual capital, intellectual property, innovations, methods of intellectual capital assessment, innovation index

Стаття надійшла до редакції: 15.09.2024р.